

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdamova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLİYALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
"TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI".....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Fizuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASSTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidievna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQRISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (ABC) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (TC) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна	
NOBANK KREDIT TASHKIOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	618
Sardor Karimov Boydulla o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI	624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna	
QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG'OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBASI VA UNI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	630
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN'S BANKING SECTOR.....	637
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Asadbek Ergashov	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI	642
Sadikov Q.M.	

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO'JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA).....	646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ	652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODEL VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI	659
Ne'matova Bonura Umid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI	664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	674
Xusanova Gavhar	
MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO'P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO'NALTIRILGAN GIBRID MODEL VA UNING AMALIY QO'LLANILISHI.....	679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUVVATLARINI TAHLIL QILISH	683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH.....	688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA ZAMONAVIY AHAMIYATI	693
Yusubov Inomjon Ikrom o'g'li	
MOLIYAVIY RESURSLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK VA AMALIY JIHATLARI	699
Narzulloyev Behruz Baxtiyor o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI AMALIYOTI TAHLILI	702
Kazakbayev S.B.	
BOG'DORCHILIK TARMOG'NI RIVOJLANTIRISHDA SUV TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	705
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
MHXS ASOSIDA SUG'URTA KOMPANIYALARINING BUGALTERIYA HISOB VA MOLIYAVIY TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	709
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING IMTIYOZLI MOLIYALASHTIRISH MYEXANIZMLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	718
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
MAHALLA TIZIMIDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	724
Berkinov Bozorboy Berkinovich	
XALQARO TURIZM BOZORIDA MICE TURIZMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH JARAYONLARINING NAZARIY ASOSLARI	728
Fayyoza Xalimova Nafasovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARGA YO'NALTIRILGAN BIZNES JARAYONLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH AMALIYOTI.....	733
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANDLIKNI LEGALLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	737
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	

TIJORAT BANKLARINING BIZNES EKOTIZIMI MUAMMO VA YECHIMLAR.....	742
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI YALPI HUDUDIIY MAHSULOT XAJMIGA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARNING TA'SIRI	749
Sultanov Anvar Abdullaevich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QURILISH SANOATINING IQTISODIY HOLATI.....	754
Axmedova Sanobar Ikrom qizi, Davlatov Ahmadjon Anvarbek o'g'li	
DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK LOYIHALARIDA VUJUDGA KELADIGAN RISKLARGA QARSHI UZOQ MUDDATLI IQTISODIY STRATEGIYALAR	760
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
MODERN MODELS OF SALES LOGISTICS IN THE SERVICE SECTOR: MARKETING ASPECT AND AREAS FOR IMPROVEMENT	764
Mamatkulova Shoir Djalolovna	
РОЛЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	769
Ахмедова Азиза Тохиrowна, Зайналов Ж.Р.	
ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ.....	774
Айматова Фарида Хуразовна	
XORIJIY MOLIVAVIY RESURLAR VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATINI TA'MINLASHDAGI O'RNII	778
Xomidova Kamola G'olib qizi	
SUG'URTA TASHKILOTLARIDA TO'LOV QOBILIYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ICHKI BOSHQARUV INSTRUMENTLARINI TAKOMILLASHTIRISH	783
Xattabov Murodulla Batirovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	788
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
O'ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOIIY MAS'ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	795
Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich	

O'ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOY MAS'ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
"Menejment" kafedrası
mustaqil tadqiqotchisi
ORCID: 0009-0004-9723-3309

Annotatsiya. O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM)ning amaldagi holati va uning rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida 120 ta qurilish korxonasi faoliyati o'rganilib, KIMning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik bloklari bo'yicha integral indeksi hisoblab chiqildi. Natijalarga ko'ra, qurilish korxonalarida KIMning o'rtacha darajasi 55 ballni tashkil etdi. Yirik korxonalarda mazkur ko'rsatkich nisbatan yuqori bo'lsa-da, kichik va o'rta korxonalarda institutsional mexanizmlar yetarli darajada shakllanmagan. Statistik tahlil KIM darajasi va iqtisodiy samaradorlik o'rtasida ijobiy hamda ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Maqolada qurilish sohasida KIMni rivojlantirish bo'yicha aniq amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: korporativ ijtimoiy mas'uliyat, qurilish korxonalari, ESG, iqtisodiy samaradorlik, ekologik barqarorlik, korporativ boshqaruv, investitsiya jozibadorligi.

Abstract. This article analyzes the current state and development prospects of corporate social responsibility (CSR) in construction enterprises of Uzbekistan. The study examines the activities of 120 construction companies and calculates an integrated CSR index based on economic, social, and environmental components. The findings indicate that the average CSR level equals 55 points. Large enterprises demonstrate a relatively higher level of CSR implementation, whereas small and medium-sized companies still have insufficiently developed institutional mechanisms. Statistical analysis reveals a positive and significant relationship between CSR level and economic performance. The article also provides practical recommendations for strengthening CSR practices in the construction sector.

Key words: corporate social responsibility, construction enterprises, ESG, economic performance, environmental sustainability, corporate governance, investment attractiveness.

Аннотация. В статье проанализированы современное состояние и перспективы развития корпоративной социальной ответственности (КСО) на строительных предприятиях Узбекистана. В рамках исследования изучена деятельность 120 строительных организаций и рассчитан интегральный индекс КСО по экономическому, социальному и экологическому направлениям. Установлено, что средний уровень КСО составил 55 баллов. При этом крупные предприятия демонстрируют более высокий уровень внедрения КСО, тогда как на малых и средних предприятиях институциональные механизмы сформированы недостаточно. Статистический анализ выявил положительную и значимую взаимосвязь между уровнем КСО и экономической эффективностью. В статье предложены практические рекомендации по дальнейшему развитию КСО в строительной отрасли.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, строительные предприятия, ESG, экономическая эффективность, экологическая устойчивость, корпоративное управление, инвестиционная привлекательность.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va hududlarni kompleks rivojlantirish jarayonida qurilish sohasi ustuvor tarmoqlardan biriga aylandi. Yangi turar-joy massivlari, sanoat zonalari, ijtimoiy infratuzilma obyektlari hamda transport-kommunikatsiya loyihalarining keng ko'lamda amalga oshirilishi qurilish korxonalarining iqtisodiy salohiyatini oshirish bilan bir qatorda, ularning jamiyat va atrof-muhit oldidagi mas'uliyatini ham kuchaytirmoqda. Shu jihatdan, qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) ni shakllantirish va rivojlantirish masalasi muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Qurilish jarayonlari atrof-muhitga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi, katta hajmdagi tabiiy resurslardan foydalanilishi hamda mehnat xavfsizligi bilan bog'liq omillarning mavjudligi mazkur sohada ijtimoiy mas'uliyatni tizimli ravishda joriy etishni taqozo etadi. Shu bilan birga, global miqyosda barqaror rivojlanish tamoyillari va ESG yondashuvlarining keng joriy etilishi qurilish korxonalarining boshqaruv tizimiga zamonaviy talablarni qo'yarmoqda.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda tadbirkorlik subyektlarining ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan qabul qilingan Harakatlar strategiyasi hamda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida iqtisodiyotni liberallashtirish, biznes muhitini yanada yaxshilash va barqaror rivojlanishni ta'minlash ustuvor vazifalar sifatida belgilandi. Mazkur strategik hujjatlarda xususiy sektorning ijtimoiy mas'uliyatini oshirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda zamonaviy boshqaruv tamoyillarini joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan [1].

Shuningdek, qurilish sohasini isloh qilish bo'yicha qabul qilingan qaror va farmonlar tarmoqda shaffoflik, sifat va xavfsizlik talablarini yanada kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, mavjud tahlillar qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat amaliyotini yanada tizimli rivojlantirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Yirik korxonalarda mehnat muhofazasi va ekologik talablar bosqichma-bosqich joriy etilayotgan bo'lsa, kichik va o'rta biznes subyektlarida ushbu yo'nalishni yanada takomillashtirish zarurati saqlanib qolmoqda. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat bo'yicha alohida strategiya va hisobot yuritish amaliyotini kengaytirish, xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

O'tkazilgan dastlabki tahlillar qurilish korxonalarida ijtimoiy mas'uliyat asosan mehnat xavfsizligi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tadbirlari doirasida amalga oshirilayotganini, ekologik boshqaruv va manfaatdor tomonlar bilan samarali hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish esa istiqbolli yo'nalishlardan biri ekanligini ko'rsatadi. Bu esa sohada barqaror rivojlanish tamoyillarini yanada keng joriy etish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) masalasi so'nggi yillarda xalqaro miqyosda biznes boshqaruvining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida keng o'rganilmoqda. Ilmiy manbalarda KIMning korxona barqarorligi, investitsion jozibadorligi hamda uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Biroq mazkur yondashuvlarning qurilish sohasi misolida amaliy qo'llanilishi alohida ilmiy tahlilni talab etadi.

Korporativ ijtimoiy mas'uliyat nazariyasining shakllanishida Archie B. Carroll tomonidan ishlab chiqilgan piramida modeli muhim o'rin tutadi. Unga ko'ra, korxonalar, avvalo, iqtisodiy va huquqiy majburiyatlarni bajarishi, shundan so'ng axloqiy va filantropik mas'uliyatni amalga oshirishi lozim. Qurilish sohasi nuqtai nazaridan mazkur modelni qo'llash shuni ko'rsatadiki, qurilish korxonalari nafaqat loyiha rentabelligini ta'minlashi, balki qurilish xavfsizligi, ekologik talablar hamda mahalliy hamjamiyat manfaatlarini ham inobatga olishi muhim ahamiyat kasb etadi [2].

R. Edward Freeman tomonidan ilgari surilgan manfaatdor tomonlar nazariyasi qurilish tarmog'ida ayniqsa dolzarb hisoblanadi. Chunki qurilish jarayonida aksiyadorlar, investorlar, buyurtmachilar, pudratchilar, xodimlar, mahalliy aholi va davlat organlari kabi ko'plab manfaatdor tomonlar ishtirok etadi. Ushbu nazariyaga ko'ra, korxona qarorlar qabul qilishda barcha manfaatdor tomonlar manfaatlarini muvozanatlashgan holda hisobga olishi zarur. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, qurilish korxonalarida iqtisodiy samaradorlik bilan bir qatorda ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni uyg'unlashtirish barqaror rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi [3].

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi doirasida John Elkington tomonidan taklif etilgan "Triple Bottom Line" modeli iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik natijalarni uyg'un holda ta'minlash zarurligini asoslaydi. Qurilish sohasi tabiiy resurslardan keng foydalanishi, infratuzilma rivojlanishida muhim o'rin tutishi hamda mehnat xavfsizligi bilan bog'liq omillar mavjudligi sababli, mazkur model ushbu tarmoq uchun alohida strategik ahamiyatga ega hisoblanadi [4].

M. Tang va Y. Wang tadqiqotlarida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish muhim omil sifatida qayd etilgan. Bu jihat qurilish sohasida ayniqsa

muhim, chunki infratuzilma va ijtimoiy loyihalarning katta qismi davlat ishtirokida amalga oshiriladi. Shu bois soliq imtiyozlari, tender mezonlariga ijtimoiy va ekologik ko'rsatkichlarni kiritish kabi mexanizmlar qurilish korxonalarida KIMni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi [5].

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish va aksiyadorlik jamiyatlarida shaffoflikni oshirish masalalari keng yoritilgan. Jumladan, D. Suyunov va E. Hoshimov korporativ boshqaruv samaradorligini baholash metodologiyasida ijtimoiy mas'uliyat komponentini alohida ajratib ko'rsatgan. Ushbu yondashuv qurilish korxonalarida ham dolzarb bo'lib, mehnat xavfsizligi, ekologik mas'uliyat hamda manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqot korxona boshqaruvining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi [6].

Shu bilan birga, mavjud ilmiy manbalar, asosan, umumiy korporativ boshqaruv yoki sanoat korxonalari misolida olib borilgan bo'lib, qurilish sohasi kesimida kompleks ilmiy tahlillar nisbatan kam uchraydi. Qurilish tarmog'ining o'ziga xos xususiyatlari — loyiha asosida faoliyat yuritish, yuqori kapital sig'imi, uzoq muddatli investitsiya sikli hamda ekologik va ijtimoiy omillarning muhim o'rni — KIMni alohida ilmiy yondashuv asosida o'rganishni taqozo etadi.

Demak, ilmiy adabiyotlarda korporativ ijtimoiy mas'uliyatning nazariy asoslari va umumiy iqtisodiy samaradorligi keng yoritilgan bo'lsa-da, O'zbekiston qurilish korxonalarida uning amaliy holati, joriy etish mexanizmlari hamda iqtisodiy natijalarga ta'siri masalalari yanada chuqurroq ilmiy tadqiq etishni talab etadi. Mazkur tadqiqot aynan ushbu ilmiy yo'nalishni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, unda qurilish sohasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari asoslab beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM)ning amaldagi holatini aniqlash hamda uni rivojlantirish istiqbollarini asoslash maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik usullar uyg'unlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasida qurilish sohasi iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda turar-joy qurilishi, sanoat obyektlari va infratuzilma loyihalari hajmining ortishi ushbu sohada faoliyat yuritayotgan korxonalar soni hamda ularning iqtisodiy salohiyatini sezilarli darajada oshirdi. Shu bilan birga, qurilish jarayonlarining ekologik va ijtimoiy jihatlariga ta'siri ortib borayotgani korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) masalasining ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, respublikamiz qurilish korxonalarida KIM elementlari mavjud bo'lsa-da, ular, asosan, alohida yo'nalishlar doirasida amalga oshirilmogda va hali to'liq tizimli strategiya shaklida joriy etilmagan.

Ijtimoiy yo'nalish. Qurilish korxonalarida ijtimoiy mas'uliyat, asosan, mehnatni muhofaza qilish, texnika xavfsizligini ta'minlash hamda xodimlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlarda namoyon bo'ladi. Yirik kompaniyalarda mehnat xavfsizligi qoidalariga rioya qilish, xodimlarni maxsus himoya vositalari bilan ta'minlash, ularning kasbiy malakasini oshirishga qaratilgan o'quv va trening dasturlarini tashkil etish amaliyoti kengroq yo'lga qo'yilgan.

Shu bilan birga, kichik va o'rta qurilish korxonalarida mehnat sharoitlarini yanada takomillashtirish, ishchi kuchidan samarali va barqaror foydalanish hamda bandlikni rasmiylashtirish mexanizmlarini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha imkoniyatlar mavjud. Bu esa ijtimoiy mas'uliyatni yanada tizimli ravishda rivojlantirish uchun muhim zaxiralar mavjudligini ko'rsatadi.

Ekologik yo'nalish. Qurilish sohasi tabiiy resurslardan keng foydalanishi hamda qurilish chiqindilarining hosil bo'lishi bilan ekologik jihatdan muhim ahamiyatga ega tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ayrim yirik qurilish kompaniyalarida energiya tejankor materiallardan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ularni qayta ishlashga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar joriy etilmogda.

Shu bilan birga, qurilish chiqindilarini samarali boshqarish tizimini yanada rivojlantirish, ekologik monitoring va hisobot yuritish amaliyotini kengaytirish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xalqaro standartlar asosida ekologik boshqaruv tizimini joriy etgan korxonalar sonini oshirish ushbu sohada ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Boshqaruv va shaffoflik. Korporativ ijtimoiy mas'uliyatning muhim jihatlaridan biri — boshqaruv shaffofligini ta'minlash va manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqotni yo'lga qo'yishdir. Davlat buyurtmalari asosida faoliyat yurituvchi yirik qurilish korxonalarida moliyaviy hisobot tizimi shakllangan bo'lsa-da, ijtimoiy va ekologik ko'rsatkichlar bo'yicha muntazam hisobot yuritish amaliyotini kengaytirish imkoniyatlari mavjud.

Ko'plab qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) bo'yicha alohida strategiya yoki mas'ul bo'linma tashkil etilmagan. Natijada, ijtimoiy mas'uliyat korporativ boshqaruv tizimining to'liq integratsiyalashgan elementi sifatida emas, balki qo'shimcha faoliyat yo'nalishi sifatida amalga oshirilmoqda. Bu esa KIMni tizimli ravishda joriy etish va uning samaradorligini baholash mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Mazkur holatni aniqlash maqsadida tadqiqot doirasida 120 ta qurilish korxonasi faoliyati o'rganildi. Shundan 40 tasi yirik, 50 tasi o'rta va 30 tasi kichik korxonalardan iborat. Korxonalarning 2023–2024-yillardagi moliyaviy va tashkiliy ko'rsatkichlari hamda KIM faoliyati bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilindi (1-jadval).

1-jadval. Korxonalar kesimida KIM indeksi (o'rtacha ball)

Korxona toifasi	Iqtisodiy blok	Ijtimoiy blok	Ekologik blok	KIM indeksi (0–100)
Yirik (n=40)	72	68	61	67
O'rta (n=50)	58	52	46	52
Kichik (n=30)	44	39	33	39
O'rtacha	59	55	49	55

Hisob-kitoblarga ko'ra, qurilish korxonalarida KIMning o'rtacha integral indeksi 55 ballni tashkil etdi (100 ballik shkala bo'yicha). Eng yuqori ko'rsatkich yirik korxonalarda (67 ball), eng past ko'rsatkich esa kichik korxonalarda (39 ball) qayd etildi.

Yuqorida keltirilgan integral KIM indeksi natijalari qurilish korxonalarida ijtimoiy mas'uliyat darajasi korxona hajmi va uning tashkiliy-institutsional salohiyati bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Yirik korxonalarda moliyaviy resurslarning kengligi, boshqaruv tizimining nisbatan rivojlanganligi hamda xalqaro standartlarni joriy etish imkoniyatlarining yuqoriligi KIM ko'rsatkichlarining yuqoriroq darajada shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, umumiy integral indeks natijalari ijtimoiy yo'nalishdagi alohida ko'rsatkichlarni yanada chuqur va tizimli tahlil qilish zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa, mehnat sharoitlarini yaxshilash, xodimlarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, korporativ ijtimoiy dasturlarni kengaytirish va manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqotni rivojlantirish masalalari muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu maqsadda 2024-yil holatiga ko'ra qurilish korxonalarida ijtimoiy mas'uliyatning asosiy institutsional va tashkiliy ko'rsatkichlari alohida o'rganildi (2-jadval).

2-jadval. Asosiy ijtimoiy ko'rsatkichlar (2024 y.)

Ko'rsatkich	Yirik (%)	O'rta (%)	Kichik (%)
Mehnat xavfsizligi bo'yicha ichki reglament	95	62	38
Xodimlar uchun yillik o'quv dasturi	82	54	27
Ijtimoiy paket (sug'urta va qo'shimcha yordam)	74	41	19
Ijtimoiy hisobot tayyorlash amaliyoti	46	18	3

Jadval ma'lumotlari qurilish korxonalarida ijtimoiy mas'uliyat darajasi korxona hajmiga bevosita bog'liqligini ko'rsatadi. Yirik korxonalarning 95 foizida mehnat xavfsizligi bo'yicha ichki reglament mavjud. Bu holat yirik kompaniyalarda institutsional boshqaruv tizimi shakllanganini va mehnat muhofazasi talablari tizimli ravishda yo'lga qo'yilganini anglatadi. O'rta korxonalarda ushbu ko'rsatkich 62 foizni, kichik korxonalarda esa 38 foizni tashkil etadi. Mazkur natijalar kichik biznes segmentida mehnat xavfsizligini yanada rivojlantirish va institutsional mexanizmlarni mustahkamlash uchun qo'shimcha imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

Xodimlar uchun yillik o'quv dasturlari mavjudligi bo'yicha ham sezilarli tafovut kuzatiladi: yirik korxonalarda bu ko'rsatkich 82 foizni, o'rta korxonalarda 54 foizni, kichik korxonalarda esa 27 foizni tashkil etadi. Bu holat inson kapitalini rivojlantirish darajasi korxonaning moliyaviy va tashkiliy imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi hamda kelgusida barcha toifadagi korxonalarda xodimlar malakasini oshirish tizimini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi.

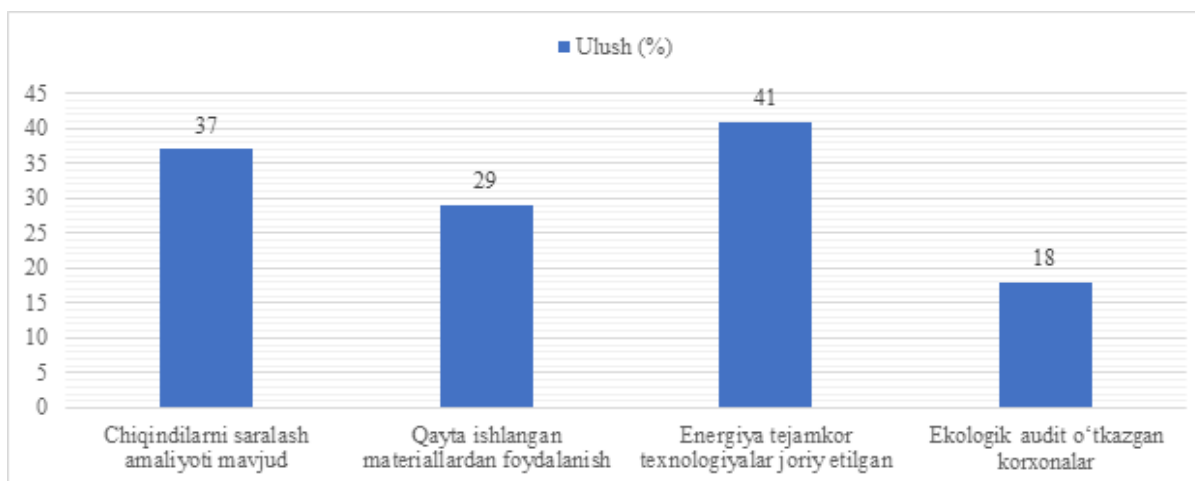
Ijtimoiy paket (sug'urta, qo'shimcha yordam, kompensatsiyalar) bo'yicha ko'rsatkichlar ham shunga o'xshash tendensiyanı namoyon etadi. Yirik korxonalarning 74 foizida ijtimoiy paket joriy etilgan bo'lsa, kichik korxonalarda bu ko'rsatkich 19 foizni tashkil etadi. Ushbu natijalar qurilish sohasida ijtimoiy himoya mexanizmlarini yanada kengaytirish orqali mehnat munosabatlarini takomillashtirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi.

Ijtimoiy hisobot tayyorlash amaliyoti bo'yicha ham sezilarli farqlar kuzatiladi. Yirik korxonalarda bu ko'rsatkich 46 foizni, o'rta korxonalarda 18 foizni, kichik korxonalarda esa 3 foizni tashkil etadi. Umumiy holda mazkur ko'rsatkich o'rtacha 23 foizga teng. Bu esa qurilish sohasida shaffoflik va hisobdorlik tamoyillarini yanada rivojlantirish, xalqaro standartlarga mos hisobot yuritish amaliyotini keng joriy etish istiqbollari mavjudligini ko'rsatadi.

Ijtimoiy yo'nalishdagi tahlillar qurilish korxonalarida inson kapitalini rivojlantirish va mehnat munosabatlarini takomillashtirish borasida muayyan ijobiy natijalarga erishilayotganini ko'rsatdi. Shu bilan birga, korporativ ijtimoiy mas'uliyat konsepsiyasi nafaqat ijtimoiy, balki ekologik barqarorlik jihatlarini ham qamrab olishi zarur. Qurilish sohasi tabiiy resurslardan keng foydalanishi, atrof-muhit bilan uzviy aloqada faoliyat yuritishi hamda chiqindilar hosil qilishi sababli ekologik boshqaruv mexanizmlarini samarali joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu munosabat bilan tadqiqot doirasida qurilish korxonalarida ekologik boshqaruv va resurslardan foydalanish samaradorligiga oid asosiy ko'rsatkichlar ham alohida tahlil qilindi (1-rasm).

1-rasm. Ekologik ko'rsatkichlar

Regressiya tahlili natijasida quyidagi model shakllantirildi:

$$ROA = 3.2 + 0.08 \times KIM_Index$$

Model natijalariga ko'ra:

- β koeffitsient = 0.08
- t-statistika = 2.74
- p-qiymat < 0.05
- $R^2 = 0.41$

1-rasm ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, qurilish korxonalarida ekologik yo'nalish bo'yicha faollik hali rivojlanish bosqichida bo'lib, ushbu yo'nalishda sezilarli o'sish imkoniyatlari mavjud. Energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etgan korxonalar ulushi 41 foizni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich ekologik tashabbuslar ichida eng yuqori hisoblanadi. Ushbu holat energiya resurslaridan samarali foydalanish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi.

Chiqindilarni saralash amaliyotini joriy etgan korxonalar ulushi 37 foizni tashkil etadi. Shu bilan birga, qurilish chiqindilarini qayta ishlash va ikkilamchi materiallardan foydalanish darajasi 29 foizni tashkil etmoqda. Mazkur natijalar resurslardan samarali foydalanish va aylanma iqtisodiyot tamoyillarini yanada keng joriy etish uchun muhim salohiyat mavjudligini ko'rsatadi.

Eng past ko'rsatkich ekologik audit o'tkazgan korxonalar ulushiga to'g'ri kelib, u 18 foizni tashkil etadi. Bu holat qurilish sohasida ekologik boshqaruv tizimini yanada rivojlantirish, ekologik audit amaliyotini kengaytirish hamda ekologik monitoring mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Ekologik auditni keng joriy etish ekologik xavflarni baholash, ularning oldini olish va barqaror rivojlanish tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tahlil natijalari qurilish korxonalarida ekologik mas'uliyat bosqichma-bosqich rivojlanib borayotganini va ushbu yo'nalishda tizimli yondashuvni yanada kuchaytirish orqali yuqori samaradorlikka erishish mumkinligini ko'rsatadi. Shu munosabat bilan ekologik standartlarni izchil joriy etish, ekologik audit amaliyotini kengaytirish hamda chiqindilarni qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) nafaqat ijtimoiy va ekologik yo'nalishlarni qamrab oluvchi omil, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi muhim boshqaruv instrumenti sifatida ham namoyon bo'ladi. Shu sababli tadqiqot doirasida KIM indeksi bilan korxonalarning moliyaviy ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik alohida tahlil qilindi.

Iqtisodiy samaradorlikni baholashda aktivlar rentabelligi (ROA), sof foyda marjasi hamda investitsiyalarni jalb qilish hajmi asosiy ko'rsatkichlar sifatida qabul qilindi. O'tkazilgan korrelyatsion tahlil natijalari KIM indeksi va ROA o'rtasida musbat va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi ($r = 0,64$). Mazkur natija o'rtacha kuchli bog'liqlikni ifodalaydi va korporativ ijtimoiy mas'uliyat darajasining oshishi korxonalarning iqtisodiy samaradorligi yaxshilanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Bu natijalar KIM indeksi va aktivlar rentabelligi o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi. Ya'ni, KIM indeksi 10 ballga oshganda, ROA o'rtacha 0,8 foiz punktga oshishi kuzatiladi.

Bundan tashqari, KIM indeksi 60 balldan yuqori bo'lgan korxonalarda:

- investitsiya jalb qilish hajmi o'rtacha 18–22 foizga yuqori;
- davlat tenderlarida g'olib bo'lish ehtimoli 1,3 baravar yuqori;
- kredit reyting ko'rsatkichlari nisbatan barqaror ekanligi kuzatildi.

Ekologik tashabbuslarni joriy etgan korxonalarda ishlab chiqarish xarajatlarining 6–9 foizga kamayishi aniqlangan. Shuningdek, mehnat xavfsizligi tizimi samarali tashkil etilgan korxonalarda ishchi aylanishi (turnover) darajasi 14 foizdan 8 foizgacha pasaygani kuzatildi.

Ushbu natijalar KIM nafaqat ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlovchi mexanizm, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlovchi strategik instrument ham ekanligini ko'rsatadi. Ya'ni, KIMni rivojlantirishni xarajat sifatida emas, balki korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiluvchi investitsiya sifatida qarash maqsadga muvofiq.

Shu bilan birga, tahlil natijalari KIM indeksi nisbatan past bo'lgan kichik korxonalarda moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari ham pastroq darajada ekanligini ko'rsatdi. Bu esa korporativ ijtimoiy mas'uliyatni korxona rivojlanish strategiyasiga integratsiya qilish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri ekanligini tasdiqlaydi.

O'tkazilgan tahlillar O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) elementlari shakllanib borayotganini, biroq uni yanada tizimli va institutsional darajada rivojlantirish zarurligini ko'rsatdi. Mazkur holat bir qator omillar bilan izohlanadi.

Birinchidan, qurilish sohasida KIM bo'yicha yagona metodik yondashuv va milliy standartlarni yanada takomillashtirish zarur. Hozirgi kunda ayrim korxonalar KIMni strategik boshqaruv instrumenti sifatida to'liq integratsiya qilmagan bo'lsa-da, ushbu yo'nalishda rivojlanish uchun sezilarli imkoniyatlar mavjud.

Ikkinchidan, kichik va o'rta qurilish korxonalarida moliyaviy resurslarning nisbatan cheklanganligi KIM tashabbuslarini keng joriy etish sur'atiga ta'sir ko'rsatmoqda. Bu holat, ayniqsa, ekologik audit, energiya tejamkor texnologiyalar va ijtimoiy hisobot tizimlarini joriy etishda yaqqol namoyon bo'ladi.

Uchinchidan, sohada shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlarini yanada rivojlantirish zarur. Ijtimoiy hisobot tayyorlash amaliyotining o'rtacha 23 foizni tashkil etishi ushbu yo'nalishda rivojlanish salohiyati mavjudligini ko'rsatadi.

To'rtinchidan, KIM bo'yicha malakali mutaxassislar va ekspertlar tayyorlash masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Korxonalarda ESG mezonlarini joriy etish, ijtimoiy va ekologik risklarni baholash hamda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini qo'llash bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarni kengaytirish zarur.

Shuningdek, tadqiqotning o'zi ham ayrim cheklavlarga ega. Xususan, tahlil 120 ta korxona misolida o'tkazilgan bo'lib, barcha hududlar xususiyatlarini to'liq qamrab olmasligi mumkin. Bundan tashqari, ayrim moliyaviy ko'rsatkichlar korxonalar tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga asoslangan. Shunga qaramay, olingan natijalar umumiy tendensiyalarni aniqlash imkonini beradi.

Qurilish sohasida korporativ ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchi yo'nalish — KIMni korxonalarning strategik rivojlanish rejalariga integratsiya qilish. Bu ijtimoiy va ekologik ko'rsatkichlarni biznes-rejalashtirish jarayoniga tizimli ravishda kiritishni talab qiladi.

Ikkinchi yo'nalish — davlat tomonidan rag'batlantirish mexanizmlarini rivojlantirish. Jumladan, KIM va ESG mezonlarini davlat tenderlari shartlariga kiritish, ekologik audit o'tkazgan yoki ijtimoiy hisobot tayyorlagan korxonalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.

Uchinni yo'nalish — ekologik barqarorlikni ta'minlash. Qurilish chiqindilarini qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etishni qo'llab-quvvatlash va "yashil qurilish" standartlarini bosqichma-bosqich keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchi yo'nalish — inson kapitaliga investitsiyalarni kengaytirish. Xodimlarning malakasini muntazam oshirish, mehnat xavfsizligi standartlarini takomillashtirish va ijtimoiy paketlarni rivojlantirish korxonalar barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Beshinchi yo'nalish — ijtimoiy sheriklikni rivojlantirish. Nodavlat notijorat tashkilotlari va ilmiy muassasalar bilan hamkorlik qilish orqali samarali va barqaror KIM loyihalarini amalga oshirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijalari O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) o'rtacha 55 ball darajasida shakllanganini ko'rsatdi. Yirik qurilish korxonalarida KIM elementlari nisbatan yuqori darajada joriy etilgan bo'lsa-da, kichik va o'rta korxonalarda ushbu yo'nalishdagi institutsional mexanizmlarni yanada rivojlantirish zarurligi aniqlandi. Bu holat korxonalarning moliyaviy, tashkiliy va boshqaruv salohiyati bilan bevosita bog'liqligini tasdiqlaydi.

Statistik tahlil natijalari korporativ ijtimoiy mas'uliyat darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari o'rtasida musbat va ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Xususan, KIM indeksi oshishi aktivlar rentabelligi, investitsiya jalb qilish darajasi, moliyaviy barqarorlik hamda korxonalarning raqobatbardoshlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Bu esa korporativ ijtimoiy mas'uliyatni korxona rivojlanishining muhim strategik omillaridan biri sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ekologik audit o'tkazish va ijtimoiy hisobot tayyorlash amaliyotining nisbatan past darajada ekanligi ushbu yo'nalishda tizimli yondashuvni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur holat korporativ ijtimoiy mas'uliyatni boshqaruv tizimiga chuqur integratsiya qilish orqali nafaqat ijtimoiy va ekologik barqarorlikni, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshirish imkoniyatlari mavjudligini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, korporativ ijtimoiy mas'uliyat qurilish sohasida qo'shimcha xarajat sifatida emas, balki korxonalar barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim strategik investitsiya sifatida qaralishi lozim. Uni institutsional darajada rivojlantirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlari bilan integratsiya qilish hamda xalqaro standartlar asosida joriy etish orqali qurilish tarmog'ining iqtisodiy samaradorligini oshirish, investitsion jozibadorligini kuchaytirish va barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijalari O'zbekiston qurilish korxonalarida korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) o'rtacha 55 ball darajasida shakllanganini ko'rsatdi. Yirik qurilish korxonalarida KIM elementlari nisbatan yuqori darajada joriy etilgan bo'lsa-da, kichik va o'rta korxonalarda ushbu yo'nalishdagi institutsional mexanizmlarni yanada rivojlantirish zarurligi aniqlandi. Bu holat korxonalarning moliyaviy, tashkiliy va boshqaruv salohiyati bilan bevosita bog'liqligini tasdiqlaydi.

Statistik tahlil natijalari korporativ ijtimoiy mas'uliyat darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari o'rtasida musbat va ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Xususan, KIM indeksi oshishi aktivlar rentabelligi, investitsiya jalb qilish darajasi, moliyaviy barqarorlik hamda korxonalarning raqobatbardoshlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Bu esa korporativ ijtimoiy mas'uliyatni korxona rivojlanishining muhim strategik omillaridan biri sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ekologik audit o'tkazish va ijtimoiy hisobot tayyorlash amaliyotining nisbatan past darajada ekanligi ushbu yo'nalishda tizimli yondashuvni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur holat korporativ ijtimoiy mas'uliyatni boshqaruv tizimiga chuqur integratsiya qilish orqali nafaqat ijtimoiy va ekologik barqarorlikni, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshirish imkoniyatlari mavjudligini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, korporativ ijtimoiy mas'uliyat qurilish sohasida qo'shimcha xarajat sifatida emas, balki korxonalar barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim strategik investitsiya sifatida qaralishi lozim. Uni institutsional darajada rivojlantirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlari bilan integratsiya qilish hamda xalqaro standartlar asosida joriy etish orqali qurilish tarmog'ining iqtisodiy samaradorligini oshirish, investitsion jozibadorligini kuchaytirish va barqaror rivojlanishini ta'minlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son Farmoni <https://lex.uz/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF–6079-son Farmoni <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
3. Javeed, S. A., Latief, R., Cai, X., Ong, T. S., Qian, S., & Ul Haq, A. What is the role of the board sustainable committee for corporate social responsibility? The moderating effect of gender diversity and ownership concentration. // Journal of Cleaner Production. – 2022. – Vol. 379, Part 2.
4. Sarwar, H., Aftab, J., Ishaq, M. I., & Atif, M. Achieving business competitiveness through corporate social responsibility and dynamic capabilities: An empirical evidence from emerging economy. // Journal of Cleaner Production. – 2023. – Vol. 386.
5. Alhosani, N. H. I., & Nobanee, H. Board gender diversity and corporate social responsibility: A bibliometric analysis. // Heliyon. – 2023. – Vol. 9, Issue 1.
6. Tang, M., & Wang, Y. Tax incentives and corporate social responsibility: The role of cash savings from accelerated depreciation policy. // Economic Modelling. – 2022. – Vol. 116.

7. Luo, Y., Ma, J., Wang, Y., & Ye, A. Board internationalization and corporate social responsibility. // The North American Journal of Economics and Finance. – 2022. – Vol. 63.
8. Suyunov, D., & Xoshimov, E. Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv samaradorligini baholashning metodologik jihatlari. // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2018. – №2.
9. Xoshimov, E. A., & Muratayev, M. M. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'nalishi sifatida. // Korporativ va loyiha boshqaruvi: joriy holat, muammolar va zamonaviy mexanizmlar. – Toshkent, 2021.
10. Ashurov, Z. A. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat konsepsiyasi va uni O'zbekistonda joriy etish muammolari. // O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirishda menejment va korporativ boshqaruvning ahamiyati. – Toshkent, 2020.
11. Karimov, I. O. Attracting investment projects to the construction industry and improving their efficiency. // Ekonomika: analiz i prognozy. – 2021. – №2. – pp. 127–134.
12. World Bank. Small and Medium Enterprises Finance. – Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/smefinance>
13. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. – Available at: <https://www.stat.uz>
14. O'zbekiston Respublikasi Milliy qonunchilik bazasi. – Available at: <https://www.lex.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>